Ιστορίες ηρωισμού μέσα σε έναν παγκόσμιο πόλεμο, ο οποίος για την Ελλάδα ξεκίνησε την 28η Οκτωβρίου του 1940, και ακολούθησαν τα μαύρα χρόνια της κατοχής.

Μια περίπτωση, όχι και τόσο γνωστή, είναι αυτή του φαρμακοποιού **Λάμπρου Καραμερτζάνη**, συγγενή της αγωνίστριας Λέλας Καραγιάννη, ο οποίος βοήθησε σε όλη τη διάρκεια της Κατοχής να σωθούν πολλοί Εβραίοι. Για την ηρωική του στάση συμπεριλήφθηκε το 1991 στο Πάνθεον των Δικαίων των Εθνών.

Από τους 77.377 Εβραίους που ζούσαν στην ελληνική επικράτεια πριν αρχίσει ο διωγμός, επέζησαν 10.226 (ποσοστό μείωσης πληθυσμού -86%). Σε κάποιες περιοχές συναντούμε υψηλά ποσοστά διάσωσης (Αθήνα, Βόλος, Λάρισα, Ζάκυνθος κ.ά.), ενώ σε άλλες σχεδόν ολοκληρωτικό αφανισμό (Θεσσαλονίκη, Βέροια, Κέρκυρα κ.ά.). Τα κριτήρια που έπαιξαν ρόλο είχαν να κάνουν με τις σχέσεις μεταξύ Εβραίων και τοπικού πληθυσμού, το μέγεθος, τη γεωγραφική θέση, την οικονομική ισχύ και το βαθμό αφομοίωσης της κάθε κοινότητας, τη στάση των ελληνικών αρχών και την παρουσία αντιστασιακών ομάδων στην περιοχή.

Ο Καραμερτζάνης εκείνη την εποχή διατηρούσε φαρμακείο στην οδό Πατησίων 145, στάση Κεφαλληνίας, ενώ ήταν πρόεδρος του Πανελλήνιου Φαρμακευτικού Συλλόγου και διευθυντής της εφημερίδας «Εφημερίς των Φαρμακοποιών».

Το φαρμακείο του «υπήρξε κοινωνικό κέντρο της εποχής και πολλοί διανοούμενοι ήταν τακτικοί θαμώνες του. Ένας επιφανής επιστήμονας, θα μπορούσε να επιδιώξει να απολαμβάνει ιδιαίτερα προνόμια από τους κατακτητές, όμως ο ίδιος επέλεξε να ταχθεί με τη σωστή πλευρά της ιστορίας. Γι’ αυτό και όταν πέθανε σε ηλικία 58 ετών, το 1950, η κηδεία του έγινε δημοσία δαπάνη. Ήταν κεντρικό και ενεργό μέλος του ΕΑΜ, ενώ χαρακτηρίζεται «πολύ προσεχτικός και πολύ ικανός στη δράση του» έχοντας «διασυνδέσεις με όλους τους κύκλους».

Η διάσωση των Εβραίων της Αθήνας

Το Σεπτέμβριο του 1943 άρχισε ο διωγμός των Εβραίων της Αθήνας. «Στην αρχή της Γερμανικής Κατοχής ο εβραϊκός πληθυσμός της πρωτεύουσας, που αριθμούσε γύρω στις 3.000 ψυχές (περίπου το 3,3% του γενικού πληθυσμού) ξεπέρασε, με την άφιξη προσφύγων από τη Θεσσαλονίκη και άλλες πόλεις, τα 10.000 άτομα», αναφέρεται στο βιβλίο «Η Διάσωση».

Κάποιοι απέδρασαν από την Ελλάδα με τη βοήθεια του δικτύου της ελληνικής αντίστασης, κυρίως του ΕΑΜ, των Βρετανών, της εξόριστης ελληνικής κυβέρνησης του Καΐρου και του Εβραϊκού Πρακτορείου στην Παλαιστίνη. Χιλιάδες άλλοι σώθηκαν γιατί κρύφτηκαν, διέφυγαν προς Παλαιστίνη, Εύβοια, Τουρκία και αλλού, μπήκαν στο αντάρτικο, προμηθεύτηκαν πλαστές ταυτότητες, έγιναν κρυφά χριστιανοί μέσω γάμων και βαφτίσεων κ.λπ. Αρκετοί όμως δεν τα κατάφεραν, όπως στις 23 Μαρτίου 1944, όταν οι Γερμανοί παγίδευσαν 350 άτομα στη συναγωγή της οδού Μελιδώνη, αφού πρώτα είχαν ανακοινώσει πως θα τους μοίραζαν αλεύρι εν όψει του Πάσχα. Μάζεψαν και άλλους και φόρτωσαν περίπου 800 άτομα στο τρένο για το Άουσβιτς, όπου ο δρ Μένγκελε επέλεξε 320 άνδρες και 328 γυναίκες για τα

Phoca PDF

πειράματά του. Τους υπόλοιπους τους έστειλαν αμέσως στους θαλάμους αερίων.

Η απόδραση 2.000 Εβραίων από την Αθήνα στο βουνό

Μια πολύ σημαντική στιγμή ήταν το Σεπτέμβριο του 1943, όταν ο Καραμερτζάνης, ως σύνδεσμος του ΕΑΜ, οργάνωσε τη φυγή περίπου 2.000 Εβραίων από την Αθήνα στο βουνό, στην Ελεύθερη Ελλάδα. Σύμφωνα με το ραβίνο της ισραηλίτικης κοινότητας της Αθήνας, Ελιάου Μπαρζιλάι, περίπου 3.000 σώθηκαν με τη βοήθεια των Ελλήνων ανταρτών μέσα σε ενάμιση χρόνο, μέχρι το τέλος του πολέμου, τον Οκτώβριο του 1944.

Είχε προηγηθεί η διαταγή της Γκεστάπο στο ραβίνο Μπαρζιλάι, να παραδώσει όλες τις λίστες των Εβραίων, με τα ονόματά τους, τις διευθύνσεις των σπιτιών τους, τα περιουσιακά τους στοιχεία, τις τραπεζικές τους καταθέσεις κ.λπ. Ο Μπαρζιλάι καθυστέρησε ζητώντας πίστωση χρόνου, έκαψε τα βιβλία της κοινότητας και ειδοποίησε όσους περισσότερους Εβραίους μπορούσε να εγκαταλείψουν την Αθήνα. Ο Μπαρζιλάι ταυτόχρονα επικοινώνησε με το ΕΑΜ και η διαφυγή τους δρομολογήθηκε από τον Καραμερτζάνη. Και οι ίδιος ο Μπαρζιλάι με την οικογένειά του δραπέτευσαν στο βουνό με πλαστά ονόματα.

Ο Λάμπρος Καραμερτζάνης συνεργάστηκε επίσης με τη Λέλα Καραγιάννη, για τη φυγάδευση των Εβραίων της Αθήνας. Στην προσπάθειά του αυτή, ευαισθητοποίησε και άλλους φαρμακοποιούς να συνάψουν εικονικούς γάμους με Εβραίες, προκειμένου να επισπευσθεί η διάσωσή τους.

Επίσης, στο υπόγειο του φαρμακείου του, υπάρχουν μαρτυρίες, ότι είχε κρύψει νεαρή Εβραία.

Η διάσωση του δικαστή Σιακή και της οικογένειάς του

Όταν έμαθε ότι στις 7 Οκτωβρίου 1943 οι Γερμανοί διέταξαν τους Εβραίους να καταγραφούν και ότι ο Χεζκία Σιακή, δικαστής τότε στο Εφετείο Αθηνών, αρνήθηκε την καταγραφή, αποφάσισε να τους προσφέρει τη βοήθειά του. Ήξερε ήδη ότι η οικογένεια είχε χωριστεί για λόγους ασφαλείας, για αυτό του πρότεινε να τους φυγαδεύσει μέσω του δικηγόρου αδερφού του, Παναγιώτη Καραμετζάνη, στην ιδιαίτερη πατρίδα του τη Λιβαδειά.

Φρόντισε η οικογένεια Σιακή να λάβει πλαστές ταυτότητες που έφεραν ελληνικά ονόματα- η σύζυγος Γιάννα, τα δυο δωδεκάχρονα δίδυμα αγοράκια Περέτζ και Ελιάχου και η 2 ετών Χάνα. Το ταξίδι ήταν ιδιαίτερα δύσκολο στο μέσον του κρύου χειμώνα του 1943-44 μέσα σε ένα ανοιχτό φορτηγό, αλλά και επικίνδυνο, αφού προπορευόταν προς την ίδια κατεύθυνση ένα γερμανικό κομβόι. Η οικογένεια παρέμεινε στη Λιβαδειά σε ένα πατάρι ως το τέλος Σεπτεμβρίου 1944, όπου η πόλη απελευθερώθηκε.

Όλο αυτό το χρονικό διάστημα ο Λάμπρος Καραμετζάνης, με όποιες διασυνδέσεις διέθετε, συντηρούσε την οικογένεια Σιακή.

Phoca PDF

Τα παραπάνω στοιχεία τόσο για τη διάσωση των Ελλήνων Εβραίων, όσο και για τη δράση του Λάμπρου Καραμερτζάνη αντλούνται από το βιβλίο της Αντιγόνης Παυλίδη, «Τα Φαρμακεία των Αθηνών», και το βραβευμένο από την Ακαδημία Αθηνών βιβλίο «Η Διάσωση» της Καρίνας Λάμψα και Ιακώβ Σίμπη.

ΠΗΓΗ: ιστοσελίδα [newsit.gr, 28.10.2022]

Phoca PDF